

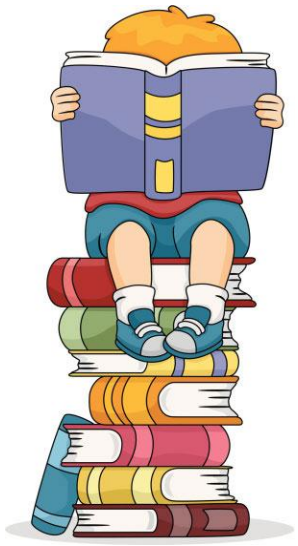
Koľko slov by sme mali vedieť, kým pôjdeme do škôlky

Michaela Jančárová, Kristýna Jarolínová, Sabina Tajovská,

Lenka Vítková

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Kým o zrelosti dieťaťa na nástup do prvého ročníka základnej školy a začatie povinnej školskej dochádzky existuje množstvo publikácií, o tom, či je dieťa pripravené na nástup do materskej školy sa v odbornej literatúre píše len veľmi málo. Rady pre rodičov publikujú prevažne materské školy na svojich internetových stránkach a v iných propagačných materiáloch. V nasledujúcom texte prinášame zistenia viacerých autorov a hodnotíme, či rozsah slovnej zásoby môže byť kritériom pre vstup dieťaťa do materskej školy.

There exist a lot of publications concerning children's eligibility to begin the primary school education. However, there are only few ones that deal with children's readiness to enter the kindergarten. The advice, given to parents whose children are just about to enter the kindergarten, is usually given on the websites and short brochures of these institutions. In the following text, we come up with the findings of the various authors and we assess, whether the vocabulary size can determine children's readiness to enter the kindergarten.

Kľúčové slová: slovná zásoba, počet slov, dieťa, materská škola

Key words: vocabulary, number of words, child, kindergarten

Magický vek troch rokov

V ranom predškolskom veku (do tretieho roku života dieťaťa) je legislatívne ukotvená možnosť rodičovskej dovolenky, ktorá umožňuje zostať rodičovi (najčastejšie matke) s dieťaťom doma s finančnou podporou štátu.¹ Táto výhoda vychádza z poznatkov vývojovej

¹ Stručné porovnanie finančnej podpory rodičov od štátu na Slovensku a v Českej republike prináša článok: <http://www.finance.sk/spravy/finance/124604-rodicovsky-prispevok-na-slovensku-a-v-cr/>

psychológie aj z praxe jasí a zohľadňuje potrebu naplnenia základnej istoty dieťaťa vo vzťahoch s jeho najbližšími ľuďmi (Koťátková, 2008). Možnosti materskej/rodičovskej dovolenky sa však v jednotlivých krajinách aj v rámci Európskej únie odlišujú².

Autori z oblastí vývojovej psychológie, psycholingvistiky, logopédie a iných oborov uvádza práve **vek troch rokov** ako zlomové obdobie vo vývoji rečových schopností. I. Byešniková (2012) zaraďuje obdobie okolo tretieho roku medzi štyri kritické obdobia vývoja reči, kedy sa môžu vyskytovať fyziologické ťažkosti a preto si vyžadujú zvýšenú pozornosť. Ide napríklad o fyziologické opakovanie slabík, slov a slovných spojení, ktoré pravdepodobne vznikajú na základe toho, že nevyzretý artikulačný aparát a nedostatočne rozvinutá schopnosť fonematicky rozlišovať neumožňujú dieťaťu plynulo vyslovovať zamýšľané jazykové konštrukcie. Václav Příhoda (1977) vek troch rokov charakterizuje ako uzlový bod ľudského vývoja a reč ako jeho hlavné kritérium. Preto sa v článku zameriame na charakteristiku rečových schopností dieťaťa práve v tomto veku.

V troch rokoch reč už nenahrádza len gestá, ale je univerzálnym prostriedkom spoločenského a myšlienkového života dieťaťa. Dieťa sa bezpečne dokáže rečou vyjadriť, ale zatiaľ oveľa viac reči rozumie, ako ju aktívne používa (Příhoda, 1977). Trojročné dieťa sa stále nachádza vo fáze symbolického myslenia a slová používa len ako predpojmy, ktoré sú nestále a založené na vedľajších a nepodstatných vlastnostiach. Od tretieho roku začína dieťa o sebe hovoriť v 1. osobe (dovtedy o sebe hovorí v 3. osobe a nazýva sa menom) (Langmeier, Krejčířová, 2006). Je možné sledovať pokrok aj vo výslovnosti a vetnej stavbe. Vety dvojročných detí sú väčšinou trojslovné, v predškolskom období sa rozsah aj zložitosť výpovede zväčšuje. Vedľa priradovacích súvetí sa objavujú pred koncom tretieho roka aj podradňovacie súvetia. Narastá aj samotný záujem o hovorenú reč, čiže schopnosť počúvať krátke príbehy a to aj v malých skupinách, znalosť riekaniiek a básničiek, pesničiek³. Takýto vývoj reči dovoľuje rast poznatkov o sebe a o svete: trojročné dieťa už pozná svoje celé meno a dokáže na pokyn dať pohlavie; dokáže správne označiť hlavné farby a neskôr podať jednoduchú definíciu známych vecí. Takýmto spôsobom začína reč využívať na reguláciu svojho správania a konania (Langmeier, Krejčířová, 2006). V tejto súvislosti Příhoda (1977)

² Pre porovnanie pozri napr. <http://www.financnytrh.com/6-najlepsich-krajin-pre-cerstve-mamicky/zaujímavosti15426>

³ Pozri napr. video <https://www.youtube.com/watch?v=u6l6s84ArHw>

vysvetľuje, že pre možnosť vyjadriť svoje city a pocity rečou sa dieťa neuchyľuje tak často k plaču.

L. Saicová Římalová (2012) komplexne charakterizuje trojročné dieťa ako suverénneho hovoriaceho partnera: hovorí v súvetiach, skloňuje a časuje, aj keď občas s chybami, odvodzuje nové slová z tých, ktoré už pozná, používa predpony aj predložky. Má veľa skúseností s komunikáciou s ľuďmi mimo blízkej rodiny a začína sa u neho objavovať napr. aj vykvanie. Dieťa hovorí rado a dlho. Páči sa mu, keď ho jeho komunikačný partner sleduje a reaguje na jeho repliky a objavujú sa u neho aj dlhšie úseky tzv. hovorenia pre seba.

A čo hovoria čísla?

Pri charakteristike detskej reči autori často neudávajú konkrétne čísla o rozsahu slovnej zásoby a to z dôvodu existencie individuálnych rozdielov vo vývoji. „Je potrebné zdôrazniť, že *individuálna variabilita je tu ešte oveľa väčšia než v iných oblastiach vývoja dieťaťa. Niektoré deti začínajú hovoriť skoro, iné oveľa neskôr, ale ďalší ich vývoj sa spravidla do značnej miery vyrovnáva.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, p. 76).

Dieťa sa prostredníctvom sluchu naučí približne dve až tri slová za deň, slovná zásoba tak dynamicky rastie a na konci tretieho roka života obsahuje približne 1000 slov (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005). Langmeier a Krejčířová (2006) uvádzajú, že slovná zásoba narastá spočiatku len veľmi pomaly, ale od určitej doby je jej nárast veľmi rýchly (existujú tu značné individuálne rozdiely podobne ako pri veku, v ktorom deti začínajú rozprávať). Ako najčastejšie normy nárastu slovnej zásoby autori uvádzajú: vo veku 12 mesiacov používa dieťa okolo 6 slov, vo veku 18 mesiacov približne 20 – 30 slov a v dvoch rokoch 200 až 300 slov. Ďalší

nárast je ťažké registrovať, pretože „*používané slová sa dajú zachytiť len z dostatočne dlhých vzorcov.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, p. 75). Mistrík (1984) podobne uvádza, že slovná zásoba ročného dieťaťa narastá pomaly, medzi druhým a ôsmym rokom narastá veľmi rýchlo a po ôsmom roku do dospelosti opäť veľmi pomaly. Rozsah slovnej zásoby trojročného dieťaťa je asi 500 slov; autor udáva hodnoty aktívnej slovnej zásoby, teda slov, ktoré dieťa nie len pozná, ale aj pravidelne používa. Příklad pri udaní rozsahu slovnej zásoby trojročného dieťaťa vychádza zo štúdie M. E. Smithovej: priemerná veľkosť slovnej zásoby u 20 sledovaných detí bola 896 slov (Smithová, 1926).

V literatúre teda môžeme nájsť niekoľko odlišných údajov. Tieto rozdiely – rozsah od 500 až po 1000 slov – mohli vzniknúť na základe niekoľkých faktorov: rozsah slovnej zásoby je veľmi individuálny a autori neudávajú, či ide o rozsah pasívnej alebo aktívnej slovnej zásoby. Záleží aj na spôsobe a metóde, akým bol rozsah zisťovaný. Rozsah slovnej zásoby u trojročných detí veľmi individuálny a z veľkej časti odráža podnetnosť prostredia, v ktorom dieťa vyrastá.

Čo požadujú materské školy

Informácie o pripravenosti dieťaťa na vstup do materskej školy môžeme nájsť prevažne v informačných materiáloch materských škôl⁴. Takýmto spôsobom zariadenia informujú rodičov a poskytujú im rady, aby nástup do škôlky bol pre dieťa aj jeho rodičov čo najpríjemnejší a najjednoduchší.

Podmienky, ktoré by malo dieťa v čase nástupu spĺňať sa vo väčšine materiálov zhodujú: ide o základné hygienické (dieťa by malo byť bez plienok) a stravovacie návyky (malo by byť schopné samostatne jesť a piť); dieťa by tiež malo byť aktívne pri obliekaní a obúvaní, malo

⁴ Porovnaj na internete voľne dostupné materiály jednotlivých materských škôl a predškolských zariadení, napr. <http://mspetzvalova.zilina.sk/co-ma-vediet-skolkar>, <http://www.mskampanova.a-fw.net/priprava.php>, https://zsmsvlckovce.edupage.org/files/Co_ma_vediet_skolkar.pdf

by si poznať svoje veci a malo by byť schopné zvládnuť čas odlúčenia od rodičov. V materiáloch reč nevystupuje ako predpoklad nástupu do materskej školy.

Zatiaľ neexistuje jednotný názor na to, koľko slov by malo dieťa ovládať pred nástupom do škôlky. Ani materské školy slovnú zásobu nedefinujú ako dôležitý predpoklad pripravenosti dieťaťa na nové prostredie. Vo všeobecnosti platí, že o nástupe dieťaťa do materskej školy by sa malo uvažovať v čase, kedy dieťa začína vyhľadávať ďalšie podnety, túži objavovať nepoznané veci, zaujímajú ho stále nové činnosti a vyhľadáva nových kamarátov (nie len rodičov). A práve takéto prostredie by mala materská škola poskytovať.

Zdroje:

Bytešníková I. (2012). *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha, Czech republic: Grada Publishing.

Hornáková, K., Kapalková, S., Mikulajová, J. (2005). *Kniha o detskej reči*. Bratislava, Slovakia: Slniečko.

Koťátková, S. (2008). *Dítě a Mateřská škola*. Praha, Czech republic: Grada Publishing.

Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2nd rev. ed.). Praha, Czech republic: Grada Publishing.

Mistrík, J. (1984). *Jazyk a reč*. Bratislava, Slovakia: Mladé Letá.

Příhoda, V. (1977). *Ontogenéze lidské psychiky I*. Praha, Czech republic: Státní pedagogické nakladatelství.

Římalová, S. L. (2012). Intertextualita v procesu osvojování. *Slovo a slovesnost*, 73. Dostupné z <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=6b506938-f8f6-40a5-b708-d1b183e182f3%40sessionmgr198&hid=121>

Smith, M. E. (1926). *An Investigation of the Development of the Sentence and the Extent of Vocabulary in Young Children*. Iowa City, USA: University of Iowa Studies in Child Welfare.

Zdroje obrázku:

<http://www.slj.com/2014/01/standards/early-learning/vivacious-vocabulary-turning-little-ones-into-strong-readers-first-steps/>

https://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Ffiles.materska-skola-v-senkviciach.webnode.sk%2F200027917-41c2542b7a%2Fkids-playing-in-sandbox.png&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.mssenkvice.org%2Fpre-rodicov%2Fako-pripravit-dieta-na-uspesny-vstup-do-materskej-skoly-%2F&docid=Nhy-XciOE4ZY8M&tbnid=PaukUeGCPGRFHM%3A&w=500&h=360&ei=UibrVoL_AobTU6Kjt6gJ#h=

[360&imgdii=PaukUeGCPGRFHM%3A%3BPaukUeGCPGRFHM%3A%3BUiVHSmT78eiBfM%3A&w=500](#)

https://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fms-stolarska.sk%2Fsk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F11%2Fskolka_vola.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fms-stolarska.sk%2Fsk%2Fokienko-pre-rodicov%2F&docid=xP1yVA428JFJDM&tbnid=t9-ZvavleLj8PM%3A&w=800&h=191&ei=aibrVqOABIPvPZPOp5gE